

*Acta des particulieren synodi der kercken van
Noortholandt, vergaedert tot Haerlem den 10 May
anno 1588.*

In den eersten zyn na anroupinge van des Heeren naem vercooren tot eenen presidem JOANNES DAMIUS, dienaer binnen Haerlem, diewelcke met consent des synodi tot eenen assessorem genoemen heeft CLEMENS MAERTENSS, dienaer tot Horn, ende is tot eenen scriba gecooren GUILLIELMUS LANIUS, dienaer tot Luttekebrouck, ende syn op dese synodaele vergaede- ringe als gecommiteerde met haere credentien verscheenen ghelyc volght:

Wt de classi van Haerlem: JOANNES DAMIUS, dienaer aldaer, GERAERDUS POPPIUS, dienaer tot Sardam, ARNHENT MEYNERSSZ, ouderlinck tot Haerlem, ende DIERICK JANSS, ouderlinck tot Wessanen.

Van Ampsterdam syn verscheenen JOANNES COCHLINUS, dienaer aldaer, PIETER JANSS, dienaer tot Sloterdick, MICHAEL HERTENSIVS, dienaer tot Wesp, gesonden in plaetse van een ouderlingh, BAPTISTA OYENS, ouderlingh tot Ampsterdam.

Wt die classe van Horn syn verscheenen CLEMENT MARTENSSZ, dienaer tot Horn, CORNELIS MEYNERSSZ, dienaer tot Berckhoudt, BERRENT JANSSZ, ouderlingh tot Horn, ende ARRIS DIERICSSZ, ouderlingh tot Twysch.

Wt de classe van Enchusen syn verscheenen GUILLIELMUS LANIUS, dienaer tot Luttekebrouck, NICOLAUS RUGIVS, dienaer in Veenhuysen, ALBERT

1) »gescheiden" G heeft »met den gebede gescheijden."

ALBERTSZ, ouderlingh tot Enchuysen, ende JAN HERREMANSZ, ouderlingh in Hem.

Wt den classe van Edam syn verscheenen HENRICUS JOANNIS, dienaer tot Suyderwou, HINRICUS OOSTHOVIUS, dienaer tot Etersem, DIERICK CLAISSZ, ouderlingh op der Beeds, JAN CLAISSZ, ouderlingh tot Rarop.

Wt de classe van Alcmaer syn verscheenen EVERAERDUS LOOT, dienaer tot Egmont, CORNELIUS WIGERI, dienaer op Langedyc, PIETER PIETERSZ, ouderlingh tot Alekmaer, SYMON PIETERSZ, ouderlingh tot Oudenierop.

[ART. 1.]¹⁾ In het verlesen der credentien heeft die vergaederingh gelettet, dat by den classe van Amsterdam MICHAEL HARTENSIUS, dienaer tot Weps, in plaetse van eenen ouderlingh gesonden was, doch ghehoort hebbende die redenen, by denzelfden classe oversulcx voorgesteld, is die vergaederinge voor dees tit daerin vernoucht, doch dat sulcx in toecommende tit in geen consequentie getoegen worde tot naedeel van de ouderlinghen.

[ART. 2.] Int ondersoucken der instructien is vooreerst gelettet op die swaericheyt, by den classe van Enchuysen ingebrocht belanghende die huwelicxsche confirmatien soodaenigher persoonen, die, voor ende aleer zy wettelicken afgeroepen ende oppentlic in den huwelic bevesticht zyn, haer tot oncerbaerlic byslaepen begeven, streckende tot onteeringe des huwelicken staets Ende is na rippe deliberatie voor goed gevonden om zoedaenige disoorder in toecommenden tyden te voorkomen, dat wt den naem deser vergaederinge aen die hoogh overicheyt by requeste versocht worde met die bequaemste middel daerin te willen versien, opdat die dienaeren des G. woorts gelic ooc die gemeenten van alle calumnien der quaetwilligen in dit stuck moegen bevrydet worden. Ende syn tot sulck een request te stellen genomineert onse weerde ende lieve medebroederen CLEMENS MAERTENSSZ, JOANNES COCHLINUS ende CORNELIUS WYGERII Hierentusschen en sullen die dienaeren niet onderlaeten zoedaenighe persoonen na het wt wysen des 57 artickels, in part. quest. des nationalen synodi tot Middelburch anno 1581 ghehouden gestelt, in den huwelic te bevestigen, gemerckt den dienst des evangeliï gemeen synde, niemant mach geweygert worden, dat ooc die gevallen persoonen daerdoor tot beteringhe beweeght moegen worden ende dat haerlieden door weygeringe onses dienstes gheen oorsaeck tot meerder quaet, als by paepen te trauwen of in onecht te continueren, gegeven worde, dat ooc oversulcx alles die

¹⁾ De articuleering, die in C niet voorkomt, is hier overgenomen uit B.

ordinantie der hooger overicheyt over het stuck van den huywelic onderhouden worde, welverstaende dat der dienaeren ampt is soedaenige ergelicke persoonen zooveel moegelic wt des Heeren woort wel ernstelic te vermaenen ende insonderheyt onder het bevestigen van den huywelic soedaenigher persoonen (zoverre die faute notoir is) oorsaecke neemen zoedaenighe ongeschicheyt in genere te bestraffen.

[ART. 3.] Ende aengaende die swaericheyt, by die kercke van Haerlem voorgesteld, beroerende die schultbekenninge van openbaere ergernisse, by eenige lidtmaeten gegeven, of het tot wechneeminge der ergernisse genouch is, dat, met verswyginge van den naem, die daet, plaetse ende tit metgaeders ooc die boetveerdicheyt des gevallenen der gemeente worde voorghestelt, is eendraechtelic by allen classen geresolveert, dat die kercken in sulcken geval haer reguleeren sullen na den 48 artickel oft resolutie van die particuliere questie, in den nationali synodo, tot Dordrecht anno 78 gehouden, ghestelt, welcke resolutie die vergaederinge bevindt die stichtichste te wesen om in openbaeren kercken te onderhouden.

[ART. 4.] Ende also eenen GOYVAERT CORNELISSZ, eertit dienaar tot Beverwyc, in diezelve gemeente gelic ooc elders groote ergenis heeft angericht niet alleen met schandelicke verlaetinge synes dienstes maer ooc met afwyckinge ende versaekenge der suyver waerheyt ende voorstandt van die grouwelicke doolinge der Roomscher kercken, gemerckt met denzelven zoo by den classe van Haerlem als ooc by die kerecke tot Beverwyc na het wtwysen van Gods woort ende gebruyck aller welgestelden kercken met vermaenen ende voorstellen zyner persoon tot op die excommunicatie geprocedeert is, wort by den classe van Haerlem aen dese vergaederinge versocht, of het niet sal strecken tot vercleeninge van den dienst des dienaers, tegenwoordich daer ter plaetse resyderende, zoo die excommunicatie by eenige andere dienaeren van de classe, daertoe gedeputeert, zoude beleyt worden. Is geandtwoort: gemerckt hem den dienaar terzelfter plaetse daerin beswaert vindt ende ooc die beleydenge van die procedure tegen die ergelicke persoon meest by den classe gevordert is, dat het ooc sal stichtelick wesen eenige persoonen, als eenen wter stadt Haerlem ende een wten classe, daertoe te deputeeren om de excommunicatie daer ter plaetse te voorderen.

[ART. 5.] Is ooc voor goed gevonden op gelicke maniere te procederen tegen eenen PIETER SIMONSZ, ghewesen dienaar tot Oostzaenen, diewelcke gelicke gestalt met verlaetinge synes dienstes ende anneemenge der schaedelicker opinien der Wederdooperen die gemeente aldaer swaerlic geargert ende bedrouft heeft.

[ART. 6.] Ende alzo tegenwoordich groete insolentie ende stoudtmoedicheyt gebruyckt wort by den superstitiosen papen ende muenicken met openbaer offenisse haerder affgrisselicke misse ende ander superstitionen van doepen ende trauwen, ooc voorstellinge haerer valscher leer, dierecktelic stridende tegen die evangelissche waerheyt, gelic ooc diezelvige openbaere schoelen houden, in denwelcke die Jesuytische ende Romsche superstitionen in die teedere jeught planten, alles streckende tot onteerlinge van Gods heylige naem, tot verachtlinge van de suver leer des h. evangeliums, daermit de Heer dese provincien begaeft heeft, ooc tot groete paertieschap ende viandtlicken haet der ondersaeten, is by die vergaederinge voor noodich geachtet ooc sulcx int request onsen broederen, by dese vergaederinge daertoe gedeputeert, aen mynheeren den Staeten te stellen, opgeleyt te insereren ende oodtmoedelic an haer E. versoucken, dat tot by die bequaemste middelen daerin versien mocht worden.

[ART. 7.] Ende gemerckt die gemeente tot Medenblyck tegenwoordich seer gepresseert wort van eenige onweetende haere medeborgers, die int beghinsel vant beleghe wtgeweecken waeren, alzo dat een claeghlicke ruijne derzelfder gemeenten te besorgen staet, indien niet by tit daerin versien en wort, soo ist voorgesteld by den classe van Enchuysen, of het niet geraeden sij zyn Excellentie ende heeren Staeten door dese vergaederinge den bedroufden standt derselver gemeenten te remonstreeeren ende te versoucken, dat sij moeghen van de insolentie der quaetwilligen bevrydet worden. Is by die vergaederinge voor goedt ingesien, dat men voor dese tit die saecke noch sal insien, verhoepende dat by die hooge overicheyt met die bequaemste middelen daerin sal versien worden.

[ART. 8.] Ende nadien van den algemeenen viant eenen tijt verleeden eenen dienaer des G. woorts op het eilant Wieringe, by nacht benevens ander gebueren gevanckelic ontvoert synde, op een rantsoen van drie hondert gulden behalven andere swaere oncosten gestelt is, voor welcke penningen die classis van Alomar haer heeft vastgemackt ende gesproeken, soo heeft diezelfde classis by dese vergaederinge bystandt in soodanige last versocht, waerop die gecommiteerde van die classen belooft hebben dese swaericheyt haeren classibus ende kercken vlietich te recommandeeren, ooc die penningen, zoo van den goethertigen tot betaelingen des rantsoons zullen contribuert worden, aen die van Almaer oversenden.

[ART. 9.] Alzo ooc verleden herst eenige oncosten by onse broederen JACOBO LOMANNO ende JOANNE DAMIO om syn Excellentie den graven van LYCESTER van wegen der Noorthoolantsschen kercken te begroeten gedaen

syn, zoo hebben die gecommiteerde van die classen na die cotizatie, in het wtschryven der kercke van Haerlem vermeldet (waermede sy ooc voor dese tyt tevrede syn geweest wtgenoemen die classis van Horn, welck daerover protest gedaen), ele zyn coete verschoeten ende syn alzo die voornoemde dienaeren van die verschoeten teercosten gecontenteert.

[ART. 10.] Dewyle ooc die classis van Alckmaer by dese vergaederinge wederom eenige bystandt versocht heeft voor eenen afgesetten vroemen dienaer SYMON PAULI om in syn swaere huyshoudinge ende aermoet gesuccoreert te worden, heeft die vergaederinge geresolveert, dat die classis van Alckmaer denselfden voornoemden dienaer tot het examen weder sal voordern, of moegelic eenige bequaemicheyt gespuert mocht worden denzelfden weder in den dienst te gebruycken. Dat ooc die classis van Alckmaer hierentusschen voor denselven behoorlic zorge sal draegen om hem in syn aermoet bystandt te doen. Ende indien haer den last te swaer wilde vallen, dat sy alsdan aen allen classen schriftelic versouck sullen doen om daerin te versien na het behoeren.

[ART. 11.] Ende gemerckt by eenige kercken int mededeelen van attestatie eenige faute bevonden wort, alzo dat sommige vagabunden diezelfde alleen tot bedelen misbruycken, is by die vergaederinge voor noodich bevonden die classen ende kercken door die gecommiteerden te vermaenen om met sonderlinge vliet die personen, die van eenige gemeenten begeeren te vertrecken, te ondersoucken ende in de attestatie te verhaelen die plaetse, daer sy henen begeren te vertrecken, om alsoo dese inconvenienten te voorkomen ende die gemeenten van sulcke vagabunden te ontlasten.

[ART. 12.] Ende alzo LAMBERTUS VALCKENAER, eertits dienaer geweest tot Wormer ende Gips, by request an die vergaederinge versocht heeft om tot den dienst des predickxampt wederom toegelaeten te muegen worden, heeft die vergaederinge angenoemen ele an haere classen respectivelic te refereren ende der classen resolutien over sulcx syn versouck aen die kercke van Haerlem binnen den tit van 8 weeken schriftelic te oversenden.

[ART. 13.] Is ooc bewilliget om goede oorde int sitten te behouden, dat die dienaeren met haere ouderlingen, van elke classe gecommiteert, haer by den anderen in het sitten vougen zullen, dat ooc de gecommiteerden des classis, daer den synodus gehouden wort, die eerste plaetse hebben sal, ende volgens daeraen die classis, daer het navolgende jaer die synodaele vergaederinge sal ghehouden worden, ende alzo volgens

het een classis het ander int sitten sal succedeeren , gelic sy haere buerten in die synodaele vergaderinge onderhouden.

[ART. 14. Het naestcommende synodus sal gehouden worden volgende de omgaende ordeninge tot Amsterdam. Finis.] ¹).

JOHANNES DAMIUS, dienaer des godliken woords tot
Haerlem, preses synodi.

WILHELMUS LANIUS DOCCUM, scriba synodi, subscripsi.
